

TOLIMŲ ORO TERŠALŲ PERNAŠŲ KONVENCIJA*

Ši Tolimų oro teršalų pernašų konvencija, parengta JT/EEK sistemoje, buvo pasirašyta 1979 m., o įsigaliojo 1983 metais. Ją ratifikavo 32 vyriausybės ir Europos Bendrija. Ši Konvencija yra pirmasis privalomas tarptautinis dokumentas, kuriame plačiai, daugiašaliu pagrindu sprendžiamos atmosferos taršos problemos. Tai pagrindinė konvencija, kuria remdamosi Susitariančiosios Šalys nustato tolimų oro teršalų pernašų keliamas problemas ir parengia protokolus konkreitiems teršalams. Dabartiniuose susitarimuose dėl oro taršos kontrolės (sieros, azoto oksidų ir lakiųjų organinių junginių) kalbama apie vienodo procentinio dydžio taršos mažinimą arba galimybes palaikyti esamą taršos lygį. Dabar numatoma parengti antrąją kartą protokolų, kuriuose atspindės pažangesni taršos kontrolės sprendimai, paremti kritinės apkrovos, sąnaudų efektyvumo sąvokomis ir kitais atitinkamais principais. Vyksta derybos dėl antro sieros protokolo; atsižvelgus į šias nuostatas yra parengtas darbo planas antram protokolo dėl azoto oksidų etapui. Pagal šią Konvenciją dirbamas parengiamasis, mokslinis ir techninis darbas dėl patvarių organinių teršalų ir sunkiųjų metalų tolimų pernašų. Tikimasi, kad šis darbas sudarys pagrindą būsimiems susitarimams dėl išmetamų teršalų mažinimo.

TOLIMŲ TARPVALSTYBINIŲ ORO TERŠALŲ PERNAŠŲ KONVENCIJA

Šios Konvencijos Šalys,
pasiryžusios skatinti santykius ir bendradarbiavimą aplinkos apsaugos srityje,
suvokdamos Jungtinių Tautų Ekonominės Europos komisijos veiklos svarbą stiprinant tokius santykius ir bendradarbiavimą, pirmiausia atmosferos taršos ir tolimų teršalų pernašų srityje,
pripažindamos Ekonominės Europos komisijos indėlį daugelyje šalių diegiant Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos Baigiamojo akto atitinkamas nuostatas,
turėdamos galvoje Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos Baigiamojo akto skyriaus apie aplinką kvietimą bendradarbiauti kontroliuojant oro taršą ir jos pasekmes bei tolimas oro teršalų pernašas ir tarptautiniu mastu bendradarbiaujant kurti išsamią tolimų oro teršalų pernašų monitoringo programą, iš pradžių apimančią sieros dioksido pernašas, o paskui galbūt ją išplečiant ir apimant kitus teršalus,
kreipdamos dėmesį į Jungtinių Tautų konferencijos dėl žmogaus aplinkos deklaracijos nuostatas, ypač 21 principą, kuris išreiškia bendrą įsitikinimą, kad valstybės pagal Jungtinių Tautų chartiją ir tarptautinės teisės principus turi suverenią teisę naudoti savo išteklius pagal savo pačių aplinkos apsaugos politiką, bet privalo užtikrinti, kad jų jurisdikcijos ir kontrolės srityje vykstanti veikla nepakenktų kitų valstybių bei teritorijų, esančių už jų nacionalinės jurisdikcijos ribų, aplinkos,
pripažindamos, kad oro tarša ir tolimos teršalų pernašos sukelia trumpalaikius ir ilgalaikius neigiamus padarinius,
susirūpinusios, kad padidėjus regione prognozuojamam oro teršalų kiekiui, tokie neigiami padariniai gali būti dar didesni,
pripažindamos poreikį tirti tolimų oro teršalų pernašų poveikį ir ieškoti būdų kylančioms problemoms spręsti,
patvirtindamos savo pasirengimą stiprinti aktyvų tarptautinį bendradarbiavimą kuriant atitinkamą valstybių politiką ir, keičiantis informacija, konsultuojantis, vykdant mokslo tiriamuosius darbus ir monitoringą, koordinuoti valstybių veiksmus kovojant su oro tarša ir tolimomis oro teršalų pernašomis,

s u s i t a r ė:

* Lietuvos Respublikai įsigaliojo 1994 m. balandžio 25 d.

APIBRĖŽIMAI

1 straipsnis

Šioje Konvencijoje:

a) „oro tarša“ – tai į atmosferą dėl žmogaus veiklos tiesiogiai ar netiesiogiai patenkančios medžiagos ar energija, sukeliančios tokius žalingus padarinius, kurie kelia pavojų žmonių sveikatai, daro žalą gyviesiems ištekliams, ekosistemoms bei materialiam turtui, gadina malonią aplinką ir kliudo ja teisėtai naudotis; atitinkamai aiškinamas terminas „oro teršalai“;

b) „tolimos oro teršalų pernašos“ – tai oro teršalai, visi ar tik jų dalis, kurie fiziškai atsiranda vienos valstybės jurisdikcijoje esančioje teritorijoje, bet sukelia neigiamas pasekmes kitos valstybės jurisdikcijoje esančiai teritorijai, kuri yra nutolusi tiek, kad apskritai nebeįmanoma atskirti, kiek tos taršos yra sukėlę atskiri taršos šaltiniai ar jų grupės.

PAGRINDINIAI PRINCIPAI

2 straipsnis

Susitariančiosios Šalys, atsižvelgdamos į atitinkamus faktus ir problemas, yra pasiryžusios apsaugoti žmogų ir jo aplinką nuo oro taršos ir stengiasi apriboti bei laipsniškai vis labiau mažinti oro taršą ir tolimas oro teršalų pernašas bei užkirsti joms kelią.

3 straipsnis

Susitariančiosios Šalys, atsižvelgdamos į nacionaliniu ir tarptautiniu mastu jau dedamas pastangas, pagal šią Konvenciją keičiasi informacija, konsultuojasi, vykdo mokslo tiriamuosius darbus ir monitoringą ir be reikalo nedelsdamos kuria politiką bei strategiją, kurios turi padėti kovoti, kad nebūtų išleidžiami oro teršalai.

4 straipsnis

Susitariančiosios Šalys keičiasi informacija ir peržiūri savo politiką, mokslinę veiklą ir technines priemones, skirtas kuo intensyvesnei kovai, kad oro teršalai, galintys sukelti neigiamas pasekmes, nebūtų išleidžiami, ir taip dalyvauja mažinant oro taršą ir tolimas oro teršalų pernašas.

5 straipsnis

Šalių prašymu iš pat pradžių vyksta Susitariančiųjų Šalių, kurioms tolimos oro teršalų pernašos daro faktinį poveikį ir kelia nemažą grėsmę, ir Susitariančiųjų Šalių, kurių jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje susidaro ar galėtų susidaryti nemaža dalis tolimų oro teršalų pernašų, konsultacijos dėl vykdomos ar ten planuojamos vykdyti veiklos.

ORO KOKYBĖS VALDYMAS

6 straipsnis

Atsižvelgdama į 2-5 straipsnius, atliekamus mokslo tiriamuosius darbus, keitimąsi informacija, monitoringą bei jų rezultatus, vietinių ir kitų atitaisomųjų veiksmų sąnaudas bei veiksmingumą ir siekdama kovoti su oro tarša, ypač tarša, kurią kelia nauji ar perstatyti įrenginiai, kiekviena Susitariančioji Šalis, taikydama geriausią ekonomiškai pagrįstą, mažaaatliekų technologiją

ar technologiją be atliekų, įsipareigoja kurti geriausią politiką ir strategiją, įskaitant oro kokybės valdymo sistemas ir joms priklausančias, subalansuotą plėtrą atitinkančias kontrolės priemones.

MOKSLO TIRIAMIEJI DARBAI IR PLĖTRA

7 straipsnis

Pagal savo poreikius Susitariančiosios Šalys pradeda tyrimus ir bendradarbiauja tiriant ir (arba) plėtojant:

- a) esamas ar siūlomas sieros junginių ir kitų pagrindinių oro teršalų mažinimo technologijas, įskaitant jų techninį ir ekonominį pagrįstumą bei pasekmes aplinkai;
- b) prietaisus ir kitas priemones išmetamų teršalų kiekiui bei oro teršalų koncentracijai aplinkoje stebėti ir matuoti;
- c) pagerintus modelius, leidžiančius geriau suprasti tolimą oro teršalų pernašą;
- d) sieros junginių ir kitų pagrindinių oro teršalų poveikį žmogaus sveikatai ir aplinkai, taip pat žemės ūkiui, miškininkystei, medžiagoms, vandens ir kitoms gamtinėms ekosistemoms bei matomumui, siekiant nustatyti moksliškai pagrįstą dozės/padarinio santykį, kuris padėtų apsaugoti aplinką;
- e) alternatyviųjų priemonių, kuriomis siekiama aplinkos apsaugos tikslų, taip pat tolimų oro teršalų pernašų mažinimo ekonominį, socialinį ir ekologinį vertinimą;
- f) švietimo ir mokymo programas, susijusias su sieros junginių ir kitų pagrindinių oro teršalų aplinkos apsaugos aspektais.

KEITIMASIS INFORMACIJA

8 straipsnis

Siekdamos bendrų tikslų per 10 straipsnyje minimą vykdomąją instituciją ir dvišaliu susitarimu, Susitariančiosios Šalys keičiasi turima informacija apie:

- a) teršalų, dėl kurių susitarta, pirmiausia dėl sieros dioksido, kiekius, išmetamus iš tam tikro sutarto dydžio teritorinių gardelių per laiką, dėl kurio dar reikia susitarti; oro teršalų, dėl kurių susitarta, pirmiausia dėl sieros dioksido, sklidimą per valstybių sienas tam tikrais sutartais laiko tarpais sutartu nuotoliu;
- b) svarbesnius valstybinės politikos ir apskritai pramonės plėtros pokyčius bei jų galimą poveikį, kuris galėtų sukelti reikšmingų pokyčių oro teršalams sklindant per valstybių sienas;
- c) kontrolės technologiją, skirtą oro taršai, susijusiai su tolimomis teršalų pernašomis, mažinti;
- d) sieros junginių ir kitų pagrindinių išmetamų oro teršalų kontrolės valstybės mastu numatomas sąnaudas;
- e) meteorologinius, fizikos bei cheminius duomenis, susijusius su pernašos metu vykstančiais procesais;
- f) fizikinius, cheminius ir biologinius duomenis, susijusius su tolimomis oro teršalų pernašomis, bei žalos mastą, kurį, kaip rodo duomenys, galima būtų priskirti tolimoms oro teršalų pernašoms;
- g) nacionalinę, subregioninę ir regioninę politiką bei strategiją sieros junginiams ir kitiems oro teršalams kontroliuoti.

BENDRADARBIAVIMO PROGRAMOS TOLIMŲ ORO TERŠALŲ PERNAŠŲ EUROPOJE MONITORINGO IR VERTINIMO SRITYJE ĮGYVENDINIMAS IR TOLESNĖ PLĖTRA

9 straipsnis

Susitariančiosios Šalys pabrėžia poreikį įgyvendinti priimtą „Bendradarbiavimo programą tolimų oro teršalų pernašų Europoje monitoringo ir vertinimo srityje“ (toliau vadinamą EMEP) ir dėl jos tolesnės plėtros susitaria pabrėžti, kad:

a) pageidautina, kad Susitariančiosios Šalys pasirašytų ir iki galo įgyvendintų EMEP, kuri pirmiausia yra paremta sieros dioksido ir giminųjų medžiagų monitoringu;

b) vykdant monitoringą, reikia, kada tik galima, taikyti palyginamąsias arba standartizuotas procedūras;

c) pageidautina, kad monitoringo programa remtųsi nacionalinėmis ir tarptautinėmis programomis. Monitoringo stotys kuriamos ir duomenys renkami pagal šalies, kurioje yra monitoringo stotys, jurisdikciją;

d) pageidautina bendradarbiavimo programai aplinkos monitoringo srityje sukurti sistemą, paremtą esamomis ir būsimomis nacionalinėmis, subregioninėmis, regioninėmis ir kitomis tarptautinėmis programomis ir atsižvelgiant į jas;

e) reikia keisti duomenimis apie oro teršalus, dėl kurių susitarta, pirmiausia apie sieros dioksidą, išmetamus iš sutarto dydžio teritorinių gardelių per laiką, dėl kurio dar reikia susitarti; apie oro teršalų, dėl kurių susitarta, pirmiausia apie sieros dioksido, srautus per valstybių sienas per laiką ir nuotolį, dėl kurių dar reikia susitarti. Metodas ir modelis, taikomi teršalų srautams nustatyti, taip pat metodas, įskaitant modelį, taikomą oro teršalų pernašoms nustatyti remiantis teršalų išmetimu kiekvienoje teritorinėje gardelėje, turi būti prieinami ir reguliariai papildomi, siekiant tobulinti ir metodą, ir modelį;

f) jos pasirengusios tęsti mainus ir reguliariai atnaujinti nacionalinius duomenis apie bendrą išmetamų oro teršalų, dėl kurių susitarta, pirmiausia sieros dioksido, kiekį;

g) reikia teikti meteorologinius, fizikos ir cheminius duomenis apie pernašos metu vykstančius procesus;

h) reikia stebėti chemines sudedamąsias dalis kitoje terpėje, pavyzdžiui, vandenyje, dirvožemyje ir augalijoje, ir vykdyti panašią monitoringo programą poveikiui sveikatai ir aplinkai registruoti;

i) pageidautina išplėsti nacionalinę EMEP sistemą, kad būtų galima atlikti kontrolės ir stebėjimo funkcijas.

VYKDOMOJI INSTITUCIJA

10 straipsnis

1. Susitariančiųjų Šalių atstovai, vyriausybių vyresnieji patarėjai aplinkos apsaugos klausimais Europos ekonomikos komisijos sistemoje, sudaro šios Konvencijos vykdomąją instituciją ir kaip jos nariai renkami bent kartą per metus.

2. Vykdomoji institucija:

a) stebi, kaip įgyvendinama ši Konvencija;

b) prireikus kuria darbo grupes klausimams, susijusiems su šios Konvencijos įgyvendinimu ir plėtra, svarstyti, atitinkamoms studijoms ir kitiems dokumentams tuo tikslu rengti ir rekomendacijoms, kurias svarsto vykdomoji institucija, teikti;

c) atlieka kitas funkcijas, kurios gali būti tikslingos pagal šios Konvencijos nuostatas.

3. Vykdomoji institucija naudojasi valdymo organu, kad EMEP vaidmuo būtų neatsiejamas įgyvendinant šią Konvenciją, ypač renkant duomenis ir bendradarbiaujant mokslo srityje.

4. Atlikdama savo funkcijas vykdomoji institucija prireikus taip pat naudojasi kitų atitinkamų tarptautinių organizacijų informacija.

SEKRETORIATAS

11 straipsnis

Europos ekonomikos komisijos vykdomasis sekretorius atlieka šias vykdomosios institucijos sekretoriato funkcijas:

- a) kviečia ir rengia vykdomosios institucijos posėdžius;
- b) Susitariančiosioms Šalims perduoda pranešimus ir kitą informaciją, gautą pagal šios Konvencijos nuostatas;
- c) atlieka vykdomosios institucijos pavestas funkcijas.

KONVENCIJOS PATAISOS

12 straipsnis

1. Bet kuri Susitariančioji Šalis gali siūlyti šios Konvencijos pataisas.
2. Siūlomų pataisų rašytinis tekstas perduodamas Europos ekonomikos komisijos vykdomajam sekretoriui, kuris jas nusiunčia visoms Susitariančiosioms Šalims. Vykdomoji institucija siūlomas pataisas aptaria kitame metiniame posėdyje, jei tokius pasiūlymus Europos ekonomikos komisijos vykdomasis sekretorius yra išsiuntęs visoms Susitariančiosioms Šalims bent prieš devyniasdešimt dienų.
3. Šios Konvencijos pataisos priimamos Susitariančiųjų Šalių atstovams vieningai pritariant ir įsigalioja toms Susitariančiosioms Šalims, kurios jas priėmė, devyniasdešimtą dieną po to, kai du trečdaliai Susitariančiųjų Šalių savo pripažinimo dokumentus deponavo depozitarui. Vėliau pataisos įsigalioja bet kuriai kitai Susitariančiajai Šaliai devyniasdešimtą dieną po to, kai toji Susitariančioji Šalis deponavo pataisos pripažinimo dokumentus.

GINČŲ SPRENDIMAS

13 straipsnis

Jei kyla ginčų tarp dviejų ar kelių šios Konvencijos Susitariančiųjų Šalių dėl Konvencijos išaiškinimo ar taikymo, jos stengiasi rasti sprendimą derybų ar kitu ginčo šalims priimtinu ginčo sprendimo būdu.

PASIRAŠYMAS

14 straipsnis

1. Šią Konvenciją Jungtinių Tautų būstinėje Ženevoje nuo 1979 m. lapkričio 13 iki 16 d., vykstant Europos ekonomikos komisijos sistemoje aukšto lygio susitikimui aplinkos apsaugos klausimais, gali pasirašyti Europos ekonomikos komisijos valstybės narės ir valstybės, turinčios Europos ekonomikos komisijoje patariamąjį statusą, pagal 1947 m. kovo 28 d. Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos 36 (IV) nutarimo 8 punktą, ir regioninės ekonominės integracijos organizacijos, sudarytos iš Europos ekonomikos komisijos nepriklausomų valstybių narių, kurioms suteikta kompetencija vesti derybas, sudaryti ir taikyti tarptautinius susitarimus šioje Konvencijoje nagrinėjamais klausimais.
2. Jų kompetencijai priklausančiais klausimais tokios regioninės ekonominės integracijos organizacijos savo vardu naudojasi teisėmis ir atlieka pareigas, kurias jų valstybėms narėms

priskiria ši Konvencija. Tokiais atvejais šioms organizacijoms priklausančios valstybės narės neturi teisės tomis teisėmis naudotis individualiai.

RATIFIKAVIMAS, PRIPAŽINIMAS IR PRISIJUNGIMAS

15 straipsnis

1. Ši Konvencija turi būti ratifikuota, pripažinta ir patvirtinta.
2. Prie šios Konvencijos galima prisijungti nuo 1979 m. lapkričio 17 d. valstybėms ir organizacijoms, minėtoms 14 straipsnio 1 dalyje.
3. Ratifikavimo, pripažinimo, patvirtinimo ir prisijungimo dokumentai deponuojami Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui, kuris vykdo depozitaro funkcijas.

ĮSIGALIOJIMAS

16 straipsnis

1. Ši Konvencija įsigalioja devyniasdešimtą dieną po to, kai deponuojamas dvidešimt ketvirtas ratifikavimo, pripažinimo, patvirtinimo ir prisijungimo dokumentas.
2. Kiekvienai Susitariančiai Šaliai, kuri ratifikuoja, pripažįsta ar patvirtina šią Konvenciją ar prie jos prisijungia po to, kai yra deponuotas dvidešimt ketvirtas ratifikavimo, pripažinimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentas, ši Konvencija įsigalioja devyniasdešimtą dieną po to, kai ši Susitariančioji Šalis deponuoja savo ratifikavimo, pripažinimo, patvirtinimo ar prisijungimo dokumentą.

DENONSAVIMAS

17 straipsnis

Bet kuriuo metu praėjus penkeriems metams po to, kai ši Konvencija įsigaliojo Susitariančiai Šaliai, toji Susitariančioji Šalis gali denonsuoti šią Konvenciją, pateikusi depozitarui pranešimą raštu. Denonsavimas įsigalioja devyniasdešimtą dieną po to, kai šį pranešimą gauna depozitaras.

AUTENTIŠKI TEKSTAI

18 straipsnis

Šios Konvencijos originalas, kurio tekstai anglų, prancūzų ir rusų kalbomis yra vienodai autentiški, deponuojamas Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui.

TAI PATVIRTINDAMI tinkamai įgalioti toliau nurodyti asmenys pasirašė šią Konvenciją. Priimta Ženevoje tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt devintųjų metų lapkričio tryliką dieną.
